

¹ Одеський національний економічний університет, м. Одеса

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто нормативно-правові акти, які формують систему державного регулювання аграрної сфери в Україні. Наведено авторське бачення системи державного регулювання економічної політики в сільськогосподарському виробництві. Запропоновано цілісне бачення системи державного регулювання в аграрній сфері. Враховано тенденції стабілізації та підвищення ефективності функціонування аграрного сектору в зарубіжних країнах. Проаналізовано національні правові основи системи державного регулювання сільськогосподарського виробництва. Виділено елементи такої системи.

Проведено історичний екскурс щодо формування нормативно-правового регулювання економічної політики в Україні. Розглянуто як механізм державного регулювання створює належні умови для функціонування і розвитку виробництва сільськогосподарської продукції. Показано вплив механізму на прискорення просування продукції від виробника до споживача та одержання українськими сільськогосподарськими виробниками прибутку від реалізації своєї продукції. Зазначено, які нормативно-правові акти складають систему регулювання окремих напрямів економічного стимулювання вирощування зернових культур, безпечності сільськогосподарської сировини, розвитку виноградарсько-виноробної галузі, виробництва рибної, м'ясної й молочної продукції. Приділено увагу інструментам реалізації екологічної політики.

Проаналізовано оподаткування аграрного сектору в Україні. Показано, як вдосконалюється система податків у сільському господарстві. Розглянуто переваги та недоліки системи кредитування в аграрній сфері. Висвітлено роль страхування сільськогосподарського виробника як обов'язкової складової ринкової економіки. Зроблено висновок, що механізм державного регулювання аграрної сфери характеризується використанням економіко-правових інструментів, які покликані наблизити вітчизняну економічну політику в сільськогосподарському виробництві до європейських стандартів відповідно до сучасних потреб суспільства.

Ключові слова: аграрна сфера; державне регулювання; сільське господарство; нормативно-правові акти; економічний механізм.

Постановка проблеми. Сутність поняття «державне регулювання» у науковій літературі трактується по-різному. Так, «Словник термінів і понять з державного управління» тлумачить державне регулювання як економічний метод державного управління, що є системою типових заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, які здійснюються конкретними державними органами та недержавними організаціями з метою стабілізації та адаптації сучасної соціально-економічної системи до постійних змін. При цьому об'єктами такого регулювання можуть бути ціни, грошовий обіг, умови конкуренції, господарська структура тощо. З урахуванням існуючого наукового доробку в цій царині, нами розглядається система державного регулювання економічної політики в сільськогосподарському виробництві як сукупність економічних і правових засобів, за допомогою яких держава в особі її органів відповідної компетенції реалізує свій вплив на сферу сільськогосподарського виробництва з метою забезпечення її стабільності та ефективності. Разом з цим, потребує уточнення розуміння інструментів та механізму дії такої системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на визначення системи державного регулювання економічної політики в сільськогосподарському виробництві, механізм реалізації державного регулювання повинен розглядатися як взаємопов'язана сукупність певних елементів. Проте, в наукових публікаціях не сформовано єдиної думки щодо вичерпного переліку складових цієї системи. Наприклад, С. А. Надвиничний вважає, що такими елементами варто визнати: нормативно-правові акти; аграрну політику організації землекористування; регулювання продовольчого ринку; застосування цінового, податкового, кредитного механізмів; квотування імпорту, експорту; розвиток аграрної науки; підготовку кадрів для аграрного сектору [1, С. 59].

Найчастіше вчені наголошують на взаємозв'язку цієї системи з економічними важелями і правовими засобами, а її складовими визначають: закони, які визначають повноваження державних і недержавних органів у сфері сільського виробництва; регулювання цін на сільськогосподарську продукцію; бюджетно-кредитну політику держави; встановлення доходів сільськогосподарських виробників; стабілізацію ринку сільськогосподарської продукції; прогресивне оподаткування; нормативи амортизації; соціальну політику; господарське право;

охорону довкілля; структурну політику; інвестиційну політику; науково-технічні заходи тощо [2; 3; 4]. Окрім цього, зустрічається вказівка на адміністративні методи державного регулювання економіки [5, С. 120]. Варто зазначити, що адміністративні методи в даному контексті полягають у антимонопольному регулюванні та здійсненні контролю за виконанням встановлених норм.

Постановка завдання. Формування ефективної економічної політики потребує цілісного бачення системи державного регулювання у аграрній сфері. Саме на розв'язання даного завдання спрямоване наше дослідження.

Виклад основного матеріалу. Розглянуте вище бачення системи державного регулювання сільськогосподарського виробництва цілком відповідає тенденціям стабілізації та підвищення ефективності функціонування аграрного сектору в зарубіжних країнах. Бюджетне фінансування, регулювання цін, регулювання фермерських доходів, оподаткування, кредитування – усе це використовується в якості важелів державного впливу. Західні країни у питаннях експорту й імпорту дотримуються засади аграрного протекціонізму. Успішність в цій сфері деяких країн Західної Європи, США, Китаю, Японії обумовлена підтримкою сільськогосподарського виробництва через ціни, дотації, квоти, податкову та кредитну політику, тобто через обмеження дії ринкових механізмів саморегулювання [6].

Слід також звернутися до структури Спільної аграрної політики (САП) Європейського Союзу (далі – ЄС), адже європейське державне регулювання сільськогосподарського виробництва утворило комплексну систему єдиних пріоритетів і взаємодоповнюючих фінансових інструментів. Так, до її структури входять:

- регулювання сільськогосподарського ринку (регулювання цін, квоти на виробництво, регулювання експорту та імпорту);
- пряма підтримка фермерів;
- розвиток сільських територій (соціальні пільги, модернізація ферм, заохочення туризму тощо) [7, С. 97].

В ЄС налічується близько 10 мільйонів фермерських господарств і з огляду на нагальну потребу підвищення їх ефективності 2 грудня 2021 року була офіційно прийнята нова САП, запровадження якої заплановане на 1 січня 2023 року [8]. Напрями регулювання, окреслені в новій політиці, охоплюють три виміри – екологічний, економічний і соціальний. До інструментів регулювання віднесено інвестування, забезпечення використання інноваційних механізмів у виробництві, науково-

технічні дослідження та широкий спектр засобів, пов'язаних із екологізацією сільського виробництва.

У питанні визначення складових системи державного регулювання економічної політики сільськогосподарського виробництва варто, окрім європейської практики, орієнтуватися на національні правові основи. Так, Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV регламентує наступні сфери державного управління щодо стимулювання сільськогосподарського виробництва: бюджетна, цінова, кредитна, регуляторна та інші сфери.

Не заперечуючи основної думки про ефективність використання всіх вищезгаданих інструментів державного регулювання та беручи до уваги відсутність чітких критеріїв їх розподілу, до основних, критично важливих складових системи державного регулювання економічної політики в сільськогосподарському виробництві ми віднесемо наступні елементи:

- загальне нормативно-правове регулювання щодо встановлення правових засад і стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва;
- нормативно-правове регулювання у сфері оподаткування сільськогосподарських товаровиробників;
- нормативно-правове регулювання у сфері кредитування сільськогосподарських товаровиробників;
- нормативно-правове регулювання у сфері страхування сільськогосподарських товаровиробників;
- нормативно-правове регулювання у сфері організаційно-управлінського забезпечення сільськогосподарського виробництва.

Конституція України у 1996 році у статтях 41 і 42 проголосила непорушність права приватної власності та право кожного громадянина на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, відповідно.

Однак, нормативно-правове регулювання економічної політики в Україні отримало початок свого розвитку в 1991 році, коли виникла суспільна потреба у переході до функціонально-регулятивного забезпечення економічного розвитку аграрного сектору. Постанова Верховної Ради України «Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності» від 25 жовтня 1991 року проголосила аграрну реформу, наголосила

на потребі технологічного оснащення сільськогосподарських виробництв і прискоренні формування бірж сільськогосподарської продукції. У документі зафіксовано тогочасний стан сільськогосподарського виробництва: виробничі фонди зношені майже на 50%, відбувався спад виробництва сільськогосподарської продукції, погіршення кризи суспільного виробництва, земельні ресурси використовувалися неефективно.

Закон України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» від 10 липня 1996 року № 290/96-ВР, який залишався чинним до березня 2018 року, врегульовував питання щодо реалізації права приватної власності підприємствами, які займалися виробництвом сільськогосподарської продукції, шляхом перетворення їх у акціонерні товариства зі збереженням технологічної єдності виробництва, профільності та цілісності майнових комплексів і технологій. З прийняттям Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» від 18 січня 2018 року № 2269-VIII особливих умов для приватизації майна виробниками сільськогосподарської продукції не передбачається.

Доктринальні положення щодо регулювання політики в сільськогосподарському виробництві містить Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років» від 18 січня 2001 року № 2238-III. Стаття 2 Закону визначає основні засади взаємодії державних органів і сільськогосподарських товаровиробників. Так, до таких засад віднесено підтримку стабільності нормативно-правової бази; невтручання виконавчих органів влади у господарську діяльність; стимулювання розвитку приватного підприємництва; формування податкового, кредитного, цінового механізмів з урахуванням сезонного характеру виробництва; дотування деяких видів виробництва; поєднання кількох видів страхування тощо. Незважаючи на те що Закон було прийнято ще у 2001 році, він не втрачає свою актуальність, визначаючи правові основи ціноутворення, підтримки доходів, бюджетної політики, оподаткування, страхування ризиків і кредитного забезпечення у сфері розвитку сільського господарства.

Масив нормативно-правового регулювання економічного розвитку виробників сільськогосподарської продукції поступово накопичувався також за рахунок прийняття кодифікованих актів. Зокрема, стаття 16 Господарського кодексу України (далі – ГК України) передбачила засоби державної підтримки у зазначеній сфері. Аналіз статті дає змогу виокремити основні засоби

підтримки державою суб'єктів господарювання: дотації, компенсації, доплати товаровиробникам за сільськогосподарську продукцію, яку вони реалізують державі. Водночас Земельний кодекс України у Главі 36 врегульовує питання відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва, зокрема сільськогосподарських угідь, і втрат, що завдані погіршенням якості земель і обмеженням землекористування.

Вищезгаданий Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV є визначальним серед інших нормативно-правових актів, оскільки надає розуміння понять «сільськогосподарська продукція», «сільськогосподарський товаровиробник». Виходячи зі змісту акта, стає зрозуміло, що сільськогосподарська продукція – це товари, визначені Митним тарифом України, за умови, що такі товари вирощуються, відгодовуються, збираються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цієї продукції, а також продукти їх обробки та переробки за умови їх виробництва на власних (орендованих) потужностях. Тоді як сільськогосподарський товаровиробник – це юридична особа або фізична особа-підприємець, основною діяльністю якої є виробництво сільськогосподарської продукції та/або розведення та вилов риби у внутрішніх водоймах, її переробка на власних (орендованих) потужностях, здійснення операцій з її постачання.

У процесі формування системи державного регулювання економічної політики в сільськогосподарському виробництві 2005 рік ознаменувався прийняттям Закону України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 січня 2005 року № 2982-IV. Закон вказує на те, що базою державної аграрної політики є як національні пріоритети, так і необхідність євроінтеграції. До елементів державної аграрної політики віднесено комплекс правових, організаційних, економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності аграрного сектору економіки. Чинний Закон містить багато застарілих положень, наприклад щодо розвитку земельних відносин і критеріїв оцінювання аграрної політики, але нового базового закону, який регламентував би сучасну державну аграрну політику, не створено.

Правовідносини, пов'язані з організацією діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції, врегульовує Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» від 25 червня 2009 року № 1561-VI. Закон спрямований на захист прав і законних інтересів сільськогосподарських

товаровиробників, що здійснюють оптовий продаж продукції власного виробництва. Таким чином, державне регулювання економічної політики в сільськогосподарському виробництві включає не лише створення належних умов для функціонування і розвитку виробництва сільськогосподарської продукції, а й вжиття заходів щодо прискорення просування продукції від виробника до споживача та щодо одержання українськими сільськогосподарськими виробниками прибутку від реалізації своєї продукції.

Деякі чинні нормативно-правові акти складають систему регулювання окремих напрямів економічного стимулювання вирощування зернових культур, безпечності сільськогосподарської сировини, розвитку виноградарсько-виноробної галузі, виробництва рибної, м'ясної й молочної продукції тощо: Закон України «Про карантин рослин» від 30 червня 1993 року № 3348-XII, Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 02 березня 1995 року № 86/95-ВР, Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР, Закон України «Про бджільництво» від 22 лютого 2000 року № 1492-III, Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 04 липня 2002 року № 37-IV, Закон України «Про насіння і садивний матеріал» від 26 грудня 2002 року № 411-IV, Закон України «Про молоко та молочні продукти» від 24 червня 2004 року № 1870-IV, Закон України «Про виноград та виноградне вино» від 16 червня 2005 року № 2662-IV, Закон України «Про аквакультуру» від 18 вересня 2012 року № 5293-VI та інші.

Відносно новим є Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10 липня 2018 року № 2496-VIII, який закріплює державну підтримку розвитку сільськогосподарських товаровиробників і збільшення обігу експорту органічної продукції сільськогосподарського виробництва напрямами державної політики у сфері органічного виробництва. Документ регулює органічне виробництво, яке тлумачить як сертифіковану діяльність, що пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції, яке провадиться відповідно до чинного законодавства у сфері органічного виробництва.

У 2019 році використання недосконалих технологій в сільському виробництві було визнано однією з причин екологічних проблем України відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики

України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. До інструментів включено фінансово-економічні механізми, зокрема, модернізація підприємств і зниження ставки екологічного податку, що в результаті має призвести до стимулювання розвитку екологічного підприємництва.

Формування державного регулювання оподаткування аграрного сектору в Україні ще триває, оскільки сільськогосподарське виробництво є стратегічно важливою частиною національної економіки. Оподаткування є засобом стимулювання економічного розвитку виробників, і засобом державної підтримки одночасно. Аграрний сектор з часів незалежності традиційно має власний спеціальний режим оподаткування, який поступово змінюється під впливом економічних процесів: фіксований сільськогосподарський податок, спеціальний режим податку на додану вартість тощо.

Головним нормативно-правовим актом, який регулює відносини щодо податків і зборів в Україні, є Податковий кодекс України (далі – ПК України). Фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які здійснюють свою діяльність у сфері сільського господарства, можуть обрати як загальну, так і спрощену систему оподаткування. Спрощена система оподаткування передбачає чотири групи платників єдиного податку, особливості яких передбачені законодавством. Сільськогосподарські товаровиробники згідно зі пунктом 291.4 статті 291 ПК України є платниками четвертої групи єдиного податку. Ставки єдиного податку передбачені пунктом 293.9 ПК України.

Останніми змінами у сфері оподаткування аграрного сектору стали Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції» від 17 грудня 2020 року № 1115-IX та Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість при оподаткуванні операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції» від 1 липня 2021 року № 1600-IX. Законом України № 1115-IX знижувалася ставка податку на додану вартість до 14% для певних видів сільськогосподарської продукції, натомість Законом України № 1600-IX було відновлено ставку цього податку в розмірі 20% для окремих видів продукції, передбачених попереднім Законом. Зниження ставки податку на додану вартість мало на меті

становлення належного регулювання аграрного сектора в цілому, його детінізації.

З урахування поточної економічної ситуації було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» від 30 листопада 2021 року № 1914-ІХ. Хоча прийняття закону викликало неоднозначну критику громадськості, загалом, він став частиною ефективної боротьби у сфері детінізації земельних відносин і обігу сільськогосподарської продукції. Законом було впроваджено нову систему оподаткування виробників сільськогосподарської продукції та введено «мінімальне податкове зобов'язання» – мінімальну суму податків, яку кожен власник сільськогосподарських угідь та/або виробник сільськогосподарської продукції зобов'язаний сплачувати до бюджету. Зміни, визначені Законом № 1914-ІХ, зрівнюють умови сільськогосподарських товаровиробників у сфері податкового навантаження.

Державне регулювання у сфері кредитування покликано сприяти зростанню виробництва основних видів сільськогосподарської продукції, технічному та технологічному оновленню галузі. Кредитні правовідносини в галузі сільського господарства є видом аграрних фінансових правовідносин, тоді як норми, які складають регулювання цих відносин, є складовою інституту фінансової діяльності суб'єктів аграрного права [9, С. 14]. Кредитування дозволяє реалізувати сільськогосподарським виробникам їхні виробничі цілі.

Указ Президента України «Про Основні напрями розвитку агропромислового комплексу України на 1998–2000 роки» від 29 квітня 1998 року № 389/98 став одним із перших документів, який передбачав фінансово-кредитну підтримку аграрного сектору, а саме: запровадження іпотечного кредитування, розвиток адресної кредитної підтримки за окремими напрямками виробництва (яловичина, свинина, птахівництво), створення спеціальних кредитних фондів, розроблення концептуальних засад кредитування сільськогосподарських виробників із урахування специфіки їхньої діяльності тощо.

Правову основу кредитування складає Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років» від 18 січня 2001 року № 2238-ІІІ, який у статті 1 надає наступне визначення кредитного забезпечення сільського господарства: «система заходів держави, спрямованих на

задоволення потреб сільськогосподарських товаровиробників у кредитних ресурсах у визначений період». Цей Закон закріпив розмір мінімальної частки видатків з Державного бюджету на фінансування розвитку галузі сільського господарства і одночасно удосконалив механізм кредитування суб'єктів цієї галузі. Крім того, кредитування виробників відбувається відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07 грудня 2000 року № 2121-III, «Про аграрні розписки» від 06 листопада 2012 року № 5479-VI.

Особливу увагу слід звернути на Закон України «Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві» від 04 листопада 2021 року № 1865-IX. Прийняття цього Закону було обумовлено потребою в збільшенні обсягу інвестицій в аграрний сектор і підвищенні конкурентоспроможності сільськогосподарських виробників. Згідно зі статтею 1 Закону вказаний Фонд є небанківською фінансовою установою, яка має особливий правовий статус і функції щодо забезпечення підтримки певних суб'єктів підприємництва у галузі сільського господарства шляхом часткового гарантування виконання зобов'язань цих суб'єктів за кредитними договорами.

Регулювання у сфері загального страхування складають Цивільний кодекс України (далі – ЦК України), ГК України та Закон України «Про страхування» від 07 березня 1996 року № 85/96-ВР. Державна підтримка страхування – обов'язкова складова ринкової економіки, поштовх до розвитку якої у вітчизняній галузі сільського господарства дав згадуваний Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років».

В сучасних реаліях основою законодавства у сфері страхування аграрного сектору є параграф 2 «Страхування» ГК України та Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09 лютого 2012 року № 4391-VI. Закон врегульовує суб'єктний склад, умови, порядок страхування сільськогосподарської продукції, а також механізми страхування окремих об'єктів сільськогосподарського виробництва.

Державне регулювання організаційно-управлінського характеру, на відміну від тих його напрямів, які ми згадували раніше, спрямоване не на упорядкування взаємовідносин держави і суб'єктів господарювання, а на організацію діяльності як кожного окремого сільськогосподарського товаровиробника, так і відносин між такими товаровиробниками. Наприклад,

питання щодо реєстрації та функціонування організаційно-правових форм господарювання врегульовують ЦК України, ГК України, новий Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21 липня 2020 року № 819-IX та інші нормативно-правові акти. Вищеназвані кодифіковані нормативно-правові акти визначають також питання, пов'язані із специфічними договірними відносинами аграрних підприємців (наприклад, договір контрактації сільськогосподарської продукції).

Організаційно-управлінський напрям державного регулювання економічної політики в сільськогосподарському виробництві реалізується також шляхом проведення антимонопольної політики. Правову основу антимонопольної політики складають Закони України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 року № 1682-III, «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року № 2210-III, «Про ціни і ціноутворення» від 21 червня 2012 року № 5007-VI.

Актуальність цього напрямку зумовлена наявністю протиріччя між окремими підприємцями, які мають на меті досягнути монополізації ринку, та суспільними інтересами, а також відхиленням українського ринку від моделі досконалої конкуренції [10, С. 207]. Антимонопольне законодавство встановлює правила формування цін, порядок контролю за ними, методи їх регулювання, обмеження монополізму в сфері господарювання, напрями розвитку конкурентних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва та загалом з метою ефективного функціонування національної економіки України. Хоча у 2017 році державне регулювання цін на продовольчі товари було скасовано, законопроектна робота щодо державного регулювання окремих видів сільськогосподарської продукції ще триває.

Деякі аспекти діяльності сільськогосподарських товаровиробників держава регулює через загальні нормативно-правові акти. Наприклад, ліцензування експорту сільськогосподарської продукції визначається Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року № 959-XII; регулювання імпорту сільськогосподарської сировини – Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17 липня 1997 року № 468/97-ВР; інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств і модернізація технологій виробництва – Законом України «Про інноваційну діяльність» від 04 липня 2002 року

№ 40-IV; реклама і просування збуту сільськогосподарської продукції – Законом України «Про рекламу» від 03 липня 1996 року № 270/96-ВР; соціальне забезпечення – Законом України «Про пенсійне забезпечення» від 05 листопада 1991 року № 1788-XII тощо.

Висновки. Отже, державне регулювання економічної політики в сільськогосподарському виробництві є пріоритетним напрямом розвитку національної економіки. Сформована за часи незалежності України система державного регулювання складається з конкретних нормативно-правових актів, на основі яких продукуються державні програми, стратегії та концепції сталого розвитку аграрного бізнесу, сільськогосподарського виробництва, сільських територій. Державне регулювання в аграрній сфері спрямоване на формування економічних та організаційно-правових умов для ведення ефективного конкурентоспроможного сільського господарства. Його механізм характеризується використанням економіко-правових інструментів, які покликані наблизити вітчизняну економічну політику в сільськогосподарському виробництві до європейських стандартів відповідно до сучасних потреб суспільства.

1. Надвиничний С. А. Економічний розвиток аграрної сфери України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Миколаїв, 2019. 515 с. 2. Брошенко О. В. Бюджетна підтримка в системі державного регулювання розвитку аграрного виробництва. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/byudzhetna-pidtrimka-v-sistemi-derzhavnogo-regulyuvannya-rozvitku-agrarnogo-virobnictva.html>. (дата звернення: 22.05.2022). 3. Алейнікова О. В. Особливості формування механізму державного регулювання аграрної галузі на сучасному етапі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 10. С. 89–93. 4. Галанець В. В. Форми та методи державного регулювання агропромислового виробництва. *Право та державне управління*. 2019. №1(34) Т. 2. С. 33–39. 5. Юрчишина С. І. Фінансова складова в системі державного регулювання розвитку підприємств агропромислового комплексу України. *Економічний аналіз*. 2017. № 4. Т. 27. С. 118–123. 6. Майстро С. В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах. *Державне управління: теорія та практика*. 2006. № 1. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/06-MAYSTRO.pdf> (дата звернення: 22.05.2022). 7. Полушкина Т. М. Государственное регулирование сельского развития: опыт ЕС. *Достижения науки и техники АПК*. 2017. № 4. Т. 31. С. 96–100. 8. The common agricultural policy at a glance. An official website of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en (дата звернення: 22.05.2022). 9. Шведенко П. Ю. Особливості правового регулювання кредитних відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2016. 22 с. 10. Нечипоренко В. В. Конкуренція і конкурентоспроможність на аграрному ринку України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 3 (14). С. 206–210.

REFERENCES:

1. Nadvynychnyi S. A. Ekonomichnyi rozvytok ahrarnoi sfery Ukrainy : dys... d-ra ekon. nauk : 08.00.03. Mykolaiv, 2019. 515 s.
2. Broshenko O. V. Biudzhetna pidtrymka v systemi derzhavnogo rehuliuвання rozvytku ahrarnoho vyrobnytstva. *Oblik i finansy APK: bukhhalterskyi portal*. URL: <http://magazine.faaaf.org.ua/byudzhetna-pidtrimka-v-sistemi-derzhavnogo-regulyuvannya-rozvitku-agrarnogo-virobnictva.html>. (data zvernennia: 22.05.2022).
3. Aleinikova O. V. Osoblyvosti formuvannia mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання ahrarnoi haluzi na suchasnomu etapi. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2011. № 10. S. 89–93.
4. Halanets V. V. Formy ta metody derzhavnogo rehuliuвання ahropromysloвого vyrobnytstva. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. 2019. № 1(34) T. 2. S. 33–39.
5. Yurchyshyna S. I. Finansova skladova v systemi derzhavnogo rehuliuвання rozvytku pidpriemstv ahropromysloвого kompleksu Ukrainy. *Ekonomichnyi analiz*. 2017. № 4. T. 27. S. 118–123.
6. Maistro S. V. Sutnist ta napriamy derzhavnogo rehuliuвання ahrarnoho rynku v zarubizhnykh krainakh. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. 2006. № 1. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/06-MAYSTRO.pdf> (data zvernennia: 22.05.2022).
7. Polushkyna T. M. Hosudarstvennoe rehulirovaniie selskoho rozvytiia: opyt ES. *Dostizheniia nauki i tekhniki APK*. 2017. № 4. T. 31. S. 96–100.
8. The common agricultural policy at a glance. An official website of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en (data zvernennia: 22.05.2022).
9. Shvedenko P. Yu. Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання kredytnykh vidnosyn za uchastiu silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.06. Kyiv, 2016. 22 s.
10. Nechyporenko V. V. Konkurentsii i konkurentospromozhnist na ahrarnomu rynku Ukrainy. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. 2018. Vyp. 3 (14). S. 206–210.

Nesenenko P. P. ^[1: ORCID ID: 0000-0001-6399-3511],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor

¹ *Odessa National Economic University, Odessa*

MECHANISMS OF THE AGRARIAN SPHERE STATE REGULATION OF UKRAINE

The article discusses the legal acts that form the state regulation system of Ukraine's agrarian sector. The author's vision of the system of state regulation of economic policy in agricultural production is presented. A holistic concept of the state regulation system in the agrarian sector is proposed. The tendencies of stabilization and improvement of the efficiency of the functioning of the agricultural sector in foreign countries are taken into account. The national legal bases of the system of state regulation of agricultural production are analyzed. The elements of such a system are identified.

We conducted a historical excursion on the formation of legal regulation of economic policy in Ukraine. It is considered how the mechanism of state regulation creates the proper conditions for the functioning and development of agricultural production. The influence of the tool on accelerating the promotion of products from the producer to the consumer and the receipt by Ukrainian agricultural producers of profit from the sale of their products is shown. The regulatory legal acts that make up the system of regulation of certain areas of economic stimulation of the cultivation of grain crops, the safety of agricultural raw materials, the development of the viticulture and wine industry, the production of fish, meat, and dairy products are indicated. Attention is paid to the tools for implementing environmental policy.

The taxation of the agricultural sector in Ukraine is analyzed. It is shown how the system of taxes in agriculture is being improved. The advantages and disadvantages of the credit system in the agricultural sector are considered. The role of the insurance of an agricultural producer as an obligatory component of a market economy is highlighted. It is concluded that the mechanism of state regulation of the agricultural sector is characterized by the use of economic and legal instruments designed to bring the domestic economic policy in agricultural production closer to European standards in accordance with the modern needs of society.

Keywords: agricultural sphere; state regulation; agriculture; normative legal acts; economic mechanism.

Отримано: 21 травня 2022 р.
Прорецензовано: 26 травня 2022 р.
Прийнято до друку: 24 червня 2022 р.